

Terugblik op Alblasserdam

Deel II

door

Hennie van der Zouw

Een tweede bundel van Columns eerder verschenen op

www.alblasserdam.net

Column 19 t/m 36

Hennie van der Zouw publiceerde al eerder onder het pseudoniem H.V. Anderz:

Voetbal:

Voetbalfinales
Het Internationale Clubvoetbal

Schaatsen:

De Olympische Geschiedenis van het Langebaanschaatsen. Editie 2013
De Olympische Geschiedenis van het Langebaanschaatsen van 1924 t/m 2014

Onder eigen naam verscheen:

Terugblik op Alblasserdam Deel I (Column 1 t/m 18)

De verzamelde Columns van Hennie van der Zouw

Deel II: Column 19 tm 36.

Zoals eerder verschenen op www.alblasserdam.net

Met dank aan het Internet en Fotosketcher.

Bewerking omslag en andere afbeeldingen: Hennie van der Zouw.

Eerste Druk.

November 2016.

Brave New Books.

Copyright © 2016 H.V. Anderz.

Toestemming wordt verleend tot het kopiëren, verspreiden en/of wijzigen van dit document onder de bepalingen van de GNU Vrije Documentatie Licentie, versie 1.2 of iedere latere versie uitgegeven door de Free Software Foundation; met als Omslagteksten voor de Voorkant en met als Omslagteksten voor de Achterkant. Een kopie van de licentie is opgenomen in de sectie getiteld "GNU Vrije Documentatie Licentie".

Voorwoord

Vanaf januari 2013 doe ik vrijwilligerswerk bij het Papendrechtse internetbedrijf www.bezichtig.nu, wat sinds 2016 bekend is onder de naam www.avant.nl.

Daar hou ik o.a. de nieuwswebsites van de Drechtsteden bij.

Dit werken aan nieuwswebsites stimuleerde me om nog meer te gaan schrijven. Zo heb ik inmiddels onder pseudoniem al een viertal boekjes over schaatsen en voetbal gepubliceerd.

Maar dat is nog niet alles.....

Dit boekje bevat mijn tweede verzameling 'columns' (nummer 19 t/m 36) over de geschiedenis van Alblasserdam, welke sinds 2013 op de nieuwswebsite van Alblasserdam, op www.alblasserdam.net verschenen zijn. Een 'column' van mij is niet een column in de ware zin van het woord, maar heeft altijd wel een geschiedkundige insteek die met Alblasserdam te maken heeft, maar ik begeef me in mijn 'columns' ook op paden buiten Alblasserdam.

Veel plezier met dit boekje.

Hennie van der Zouw.

November 2016.

Alblasserdam.

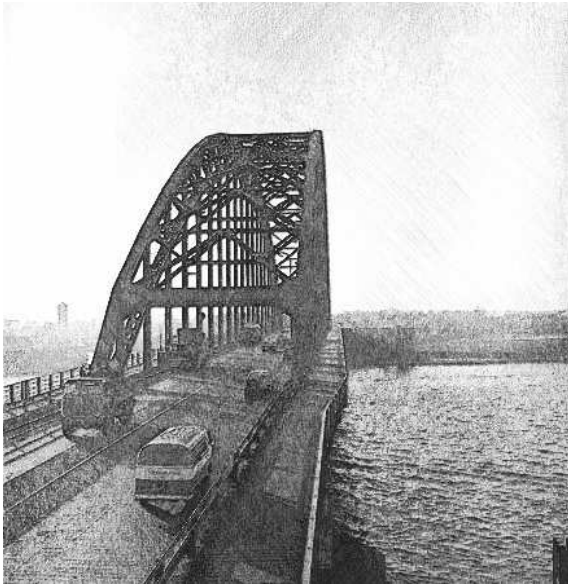
Inhoudsopgave:

Voorwoord	Blz. 005
Inhoudsopgave	Blz. 007
XIX. De rivier 'De Noord' stroomt pas sinds 1373 langs Alblasserdam.	Blz. 009
XX. Wat heeft J.J. De Graaff uit Alblasserdam met Paleis Soestdijk te maken?	Blz. 019
XXI. Alblasserdammer gaat met Maarten Schakel op reis naar het verleden.	Blz. 027
XXII. Vanaf 1447 heet een inwoner van Alblasserdam officieel Alblasserdammer	Blz. 037
XXIII. In 1815 begon in Alblasserdam de verandering naar de moderne tijd door een Vulkaanuitbarsting.	Blz. 046
XXIV. Vergeten Bombardement op de Moerdijkbruggen op 13 mei 1940 gezien vanuit Alblasserdam. (Egbert en Douwe: De Aantekeningen van Opa: Deel I)	Blz. 056
XXV. Jan Huisman uit Alblasserdam vocht op 18 juni 1815 mee en overleefde de Slag bij Waterloo.	Blz. 068
XXVI. Cornelis Verolme blijft voor eeuwig aan Alblasserdam verbonden.	Blz. 079
XXVII. Het Stoomschip 'Op ten Noord' werd genoemd naar een broer van een Alblasserdamse Burgemeester.	Blz. 091
XXVIII. Willem Aantjes een bekende Alblasserwaarder die fouten gemaakt heeft, maar niet fout was.	Blz. 107
XXIX. Wist u dat voormalige scheepswerf Boele Bolnes Alblasserdamse wortels had?	Blz. 122
XXX. Alblasserdam hield voetjes droog tijdens watersnoodsramp van 1916.	Blz. 135
XXXI. Damdorp dankt Scheepsbouw en bijkomende Welvaart aan Franse Hugenoot.	Blz. 149
XXXII. In de zomer van 1986 was er geen verse rode kool te koop in Alblasserdam.	Blz. 162
XXXIII. Julius Caesar en de Lybische vijgen in Alblasserdam. (Egbert en Douwe: de Aantekeningen van Opa: Deel II)	Blz. 174
XXXIV. Wat deed u in Alblasserdam tijdens E. K. Voetbal van 1988?	Blz. 184
XXXV. Wat betekende 'Het Octrooi van de Staten van Holland van 24 juni 1598' voor Alblasserdam?	Blz. 197
XXXVI. Hoe zit het nu echt: 'Staat Oud-Alblas of staat Alblasserdam op de Peutingerkkaart uit de 13 ^e eeuw?'	Blz. 209
Nawoord	Blz. 221

Terugblik op Alblasserdam

Door Hennie van der Zouw

XIX. De rivier 'De Noord' stroomt pas sinds 1373 langs Alblasserdam

Langs Alblasserdam stroomt de rivier de Noord. Deze rivier heeft al een hele geschiedenis achter zich, maar toch niet zo lang als u misschien zult denken. Maar eerst even iets ophelderen: “De Noord een rivier,” hoor ik u zeggen? “Maar hij ziet eruit als een kanaal...” Laten we dat dan nu eerst even, en voor eens en voor altijd uit de wereld helpen. De Noord is een rivier, en wel een hele bijzondere. Hij ontspringt namelijk niet ergens in de bergen of bij een bron, en hij stroomt ook niet naar zee. Maar toch is de Noord echt een rivier.

Even wat encyclopedische kennis: De Noord is een zogenaamde getijdenrivier in Zuid-Holland, tussen de oostzijde van het eiland IJsselmonde en de westzijde van de Alblasserwaard. De Noord is een zeer druk bevaren scheepvaartroute, die het rivierenkruispunt met de Beneden-Merwede en de Oude Maas bij Dordrecht verbindt, met de noordzijde van Ridderkerk, waar de Lek en de Noord samenvloeien en de Nieuwe Maas vormen. De stroomrichting in de Noord is afhankelijk van het getij. Oorspronkelijk werd de Noord (samen met de Nieuwe Maas) beschouwd als de benedenloop van de Merwede en werden beide rivieren door de bevolking Merwe genoemd. Er was vroeger veel scheepsbouw langs deze rivier, waar helaas nog maar een klein deel van over is. De Noord bestond al voor de Middeleeuwen als aftakking van de Waal, maar werd toen nog ‘Merwede’ genoemd. De rivier maakte in die tijd bij Ridderkerk een scherpe bocht, de Ridderkerkse haven is daar nog een overblijfsel van, en liep om de polder Donkersloot heen, en zo terug naar Krimpen aan de Lek. Bij een watersnoodramp in 1373 braken in die streek verschillende dijken door, waardoor veel gebieden langs de rivier, die later de Noord zou heten, overstromden. Hierdoor ontstond de huidige, rechte

rivierloop langs Kinderdijk naar Krimpen aan de Lek. Zoals uit bovenstaande blijkt is de Noord dus echt een rivier, en niet een gegraven kanaal. Zo dan is dat misverstand ook uit de wereld geholpen. Maar nu we het toch over 1373 hebben, Toen gebeurde er aan de andere kant van de wereld iets waar de bewoners langs de Noord geen idee van hadden. Ze wisten niet eens van het bestaan van dat gebied aan de andere kant van de wereld af. Maar het gebeurde ook langs en bij een rivier, en nog wel een rivier die vanuit het noorden naar het zuiden stroomde. Dus eigenlijk een echte 'Noord.' In 1373 overleed namelijk, na eerst verbannen te zijn, koning Fa Ngum van Lan Xang. Somdetch Brhat-Anya Fa Ladhuraniya Sri Sadhana Kanayudha Maharaja Brhat Rajadharana Sri Chudhana Negara (1316-1373), kortweg bekend als Fa Ngum was de stichter en eerste koning van het koninkrijk Lan Xang, een voorganger van het huidige Laos. Fa Ngum werd geboren in Sawa, het huidige Luang Prabang, als zoon van Chao Phi Fa, de koning van Meuang Sawa.

Er zijn twee verhalen bekend over hoe Fa Ngum aan het hof van het Khmer-rijk is terechtgekomen. Volgens het eerste verhaal was dit omdat Chao Phi Fa een van de vrouwen van koning Luang Ngum verleidde en beiden werden daarom verbannen. Volgens het tweede verhaal werd Fa Ngum geboren met 33 tanden en dit zou de voorspoed van het koninkrijk bedreigen. Hij werd daarom op een vlot in de Mekong geplaatst, samen met 33 bedienden en 6 speciale verzorgers. In beide verhalen komen ze uiteindelijk aan het Khmer-hof terecht. Dit tweede verhaal doet ons weer een beetje aan de Noord

hier bij Alblasserdam denken, waar ooit ook een kindje aanspoelde. Nu was Fa Ngum geen kind meer, maar toch..... Welke van de twee verhalen waar is, is niet zeker, maar het eerste verhaal klinkt voor veel historici aannemelijker. Er zijn ook nog twee andere theorieën hoe Fa Ngum aan het Khmer-hof terechtgekomen kan zijn. Zijn vader kan een opstand tegen de koning geleid hebben of Fa Ngum zou gestuurd zijn door de koning om daar opgeleid te worden. In 1353 riep hij zichzelf uit tot koning van dit gebied. Hij noemde zijn rijk Lan Xang (Land van een Miljoen olifanten). In de jaren hierna bleef hij campagnes voeren om zijn rijk verder uit te breiden. In 1368 stierf Koningin Nang Kaeva Lot Fa Kaeng Nya. Moe van het vele oorlogvoeren besloten zijn ministers hem in 1371 te verbannen. Hij vluchtte naar de huidige Thaise provincie Nan. Hij werd opgevolgd door zijn oudste zoon: Phaya Samsenthai (heerser over 300.000 Thais). Hij stierf in 1373.

Maar we gaan weer terug naar de rivier de Noord in het Zuid-Hollandse. De verbinding tussen het eiland IJsselmonde en de Alblasserwaard is eeuwen lang met veren gedaan. Veerpontjes voeren af en aan over de Noord om de mensen van de ene naar de ander kant van de rivier te brengen. De brug over de Noord werd pas gebouwd in 1939 in het kader van het Rijkswegenplan 1927, als onderdeel van de A15. De snelweg voert sinds 1992 door de Noordtunnel, de brug is nog steeds in gebruik voor lokaal verkeer. Inmiddels heeft de Noord nog een tweede tunnel moeten toelaten onder zijn stroomgebied, en wel de Sophiaspoortunnel. De Sophiaspoortunnel is een deel van de Betuweroute en ligt onder de Noord, de parallelstroom de Rietbaan en het eiland hiertussenin, de Sophiapolder, vandaar de naam van de tunnel. De Rietbaan is een smalle aftakking van de Noord aan de kant van Hendrik-Ido-Ambacht. Aan de Rietbaan bevonden zich vroeger verschillende scheepssloperijen, nu nog slechts een enkele.

De rivier aan de westkant van de Sophiapolder is dus de Rietbaan. De Rietbaan heeft een zijtak, de Strooppot, die aan de bovenstroomse zijde is afgesloten. De Noord is belangrijk voor de scheepvaart. Vooral binnenvaartschepen tussen Rotterdam en het achterland maken gebruik van de rivier. Ook de routegebonden recreatievaart maakt druk gebruik van de Noord. Om de rivier goed bevaarbaar te houden, worden regelmatig baggeractiviteiten uitgevoerd, vooral op het splitsingspunt met de Oude Maas en de Beneden Merwede. Begin 2008 is de waterbodem van het noordelijke deel van de Rietbaan en de Strooppot gesaneerd. Dit was hard nodig, omdat de waterbodem daar sterk was verontreinigd. Dit kwam doordat in het gebied jarenlang vervuild slib van de Rijn werd aangevoerd. Daarnaast was de verontreiniging te wijten aan de industriële bestemming die dit gebied al meer dan 100 jaar heeft. De inmiddels voltooide sanering is een belangrijke stap voor de realisatie van het project Noordoevers. Langs de oevers zal de komende jaren woningbouw, recreatie

en natuur ontwikkeld worden. De brug over de Noord, ook wel de Alblasterdamse brug genoemd, is een stalen boogbrug, gelegen in de rijksweg N915 en overspant de rivier de Noord tussen Hendrik-Ido-Ambacht en Alblasterdam. De brug heeft een totale overspanning van 295 meter en een hoofdoverspanning van 184 meter.

De Brug over de Noord ligt halverwege de rivier de Noord en is de enige brug over deze rivier. De brug is uitgevoerd als een stalen boogbrug en telt 2 rijstroken, 1 busbaan en voorzieningen voor langzaam verkeer aan beide zijden. Het brugdek is 19 meter breed. De boogbrug is gelegen in industrieel havengebied. Gevaarlijke stoffen dienen van de brug over de Noord gebruik te maken. De boogbrug is uiteraard niet beweegbaar, maar aan de oostkant bevindt zich een aparte basculebrug die open kan voor de scheepvaart. De brug over de Noord is in november 1939, net voor de oorlog dus, opengesteld voor het verkeer. Doordat de brug ontbrak op Duitse stafkaarten is deze niet opgeblazen in de Tweede Wereldoorlog. In 1939 overleed trouwens ook nog een wereldberoemde Nederlander, namelijk Anthony Fokker. Fokker werd geboren op 6 april 1890 op Java, in het toenmalige Nederlands-Indië, als zoon van de koffieplanter Herman Fokker.

Vier jaar later verhuisde de familie naar Haarlem om Tony en zijn oudere zus Toos een Nederlandse opvoeding te kunnen geven. Fokker senior was een self-made man, en ook Fokker zelf hield het op school niet uit. Hij speelde liever met zijn modeltrein en zijn stoommachine. Hij verliet de middelbare school voortijdig, en vond een lekvrije band uit, maar de uitvinding bleek al door een ander gepatenteerd. In de zomer van 1910 stuurde zijn vader hem naar een monteuropleiding in Duitsland. Fokker wilde liever vliegen en besloot naar een andere school te gaan. Zijn eerste propellervliegtuigje, dat hij in 1910 ontwierp en construeerde, noemde hij De Spin.

Op 31 augustus 1911 vloog hij voor de eerste keer met De Spin boven Haarlem, nadat hij was opgestegen van een weiland en een rondje maakte over de Grote Markt. Vervolgens maakte hij toen een landing in het Kleverpark. Hij testte zelf zijn modellen. In 1912 vertrok Fokker naar Johannisthal, een vliegveld in de buurt van Berlijn, waar hij een bedrijf oprichtte, Fokker Aeroplanbau. Fokker raakte bevriend met de grote man van de Duitse oorlogsvliegers, Manfred von Richthofen, bijgenaamd de Rode Baron, die zijn grootste triomfen in de Eerste Wereldoorlog vierde met een door Anthony Fokker ontworpen vliegtuig.

Hij trouwde op 25 maart 1919 te Haarlem met Sophie Marie Elisabeth von Morgen. Dit huwelijk strandde na vier jaar. In 1922 vertrok hij naar de Verenigde Staten, waar hij zich tot Amerikaan liet naturaliseren. Al in 1923 begon hij ook daar met een eigen vliegtuigfabriek. Hij trouwde een tweede maal in juli 1927 te New York met Violet Austman, die na een sprong uit het raam van haar appartement overleed. Anthony Fokker overleed op 49-jarige leeftijd als gevolg van complicaties na een operatie aan zijn neusbijholten. Zijn as werd bijgezet in het familiegraf op de begraafplaats Westerveld in Driehuis. Wat heeft Anthony Fokker nu met de rivier de Noord te maken zult u zich afvragen? Welnu, ik denk niks eigenlijk, maar ik vond het wel een interessant verhaal. Eh, trouwens, ik denk dat Anthony Fokker vast wel minstens een keer, en hoogstwaarschijnlijk vaker over de rivier de Noord heeft gevlogen, en zich verbaasd heeft, waarom er in zijn tijd geen brugverbinding over die rivier was gemaakt. Helaas voor hem kwam die er dus pas in het jaar van zijn dood.....

In 2006 maakten dagelijks 16.300 voertuigen per etmaal van de brug gebruik. De Noordtunnel kent een gesloten deel van 540 meter lengte. De Noordtunnel is de oostelijkste grote tunnel van de regio Rotterdam.

Met de aanleg van de rijksweg 15, waar de burg over de Noord dus een deel van uitmaakte, werd reeds in de jaren 30 begonnen, maar toen nog als een enkelbaans rijksweg. In 1964 werd de A15

tussen Alblasterdam en Gorinchem opengesteld voor het verkeer, maar het verkeer moest nog decennia over de smalle brug over de Noord. Pas eind jaren 80 werd begonnen met de aanleg van de Noordtunnel. De capaciteit van de brug over de Noord was ontoereikend geworden: er waren destijds 1x4 rijstroken zonder fysieke rijrichtingscheiding. In februari 1992 is de Noordtunnel opengesteld voor het verkeer met 2x3 rijstroken. Hiermee waren de files voor de Brug over de Noord direct opgelost. Tot op de dag van vandaag is de capaciteit van de Noordtunnel toereikend.

In 1990 maakten reeds 67.000 voertuigen per etmaal van de enkelbaans, vierstrooks brug over de Noord gebruik. In 2002 was de hoeveelheid verkeer door de Noordtunnel gegroeid naar 92.000 voertuigen per etmaal en 97.000 voertuigen in 2006. Omdat de ontwikkelingen in met name Gorinchem niet stil stonden, namen de intensiteiten verder toe. In 2010 maakten dagelijks circa 106.000 voertuigen van de Noordtunnel gebruik. De Noordtunnel is hiermee druk, maar nog niet significant overbelast. Van de Brug over de Noord maakten in 2010 nog 17.400 voertuigen gebruik.

Tussen Papendrecht en Alblasterdam ligt de polder Het Nieuwland. Aan het meest oostelijke punt van deze 65 hectare grote buitenpolder ligt binnendijks het Moordhoekse -, ook wel genoemd; het Noordhoekse wiel, één van de vele getuigen van de verloren strijd tegen het opdringende water vanuit de Noord in de 15e en 16e eeuw. Uit 16de en 17de eeuwse archieven is bekend dat er een lange traditie heeft bestaan om uit deze polder aarde te halen voor dijkversterkingen in de regio.

In de 20e eeuw werd de polder voornamelijk gebruikt voor de landbouw, terwijl het noordoostelijke gedeelte op de Militaire kaart van 1858 nog staat aangegeven als griendland met een eendenkooi.

Door de bijna-watersnoodramp van 1995 werd de uitvoering van de Deltawet versneld. De eerste graafmachines verschenen al in de winter van datzelfde jaar om de bovenste vette kleilaag van het Nieuwland te benutten voor de dijkversterkingen in de regio. Zomer 1996 werden in het afgegraven vlak de eerste structuren met middeleeuwse sporen ontdekt, hetgeen de reden was om het graafwerk tot juli 2003 nauwlettend te volgen. In ieder geval zijn resten van acht woonheuvels ontdekt. De Noord werd in de middeleeuwen tot aan Vlaardingingen toe, dus nog Merwede genoemd. In de vroege Middeleeuwen, tot ca. de 10de eeuw, blijkt de Merwede slechts een vrij smalle stroom te zijn geweest. Door de verlanding van de Oude Rijn was in de vroege middeleeuwen de stroming in de Lek en Merwede sterk toegenomen. Tijdens stormvloedden tussen de 9de en 12de eeuw moet de Merwede herhaaldelijk buiten zijn oevers zijn getreden en zijn stroomgebied in een grote watervlakte hebben veranderd.

Door de aanleg van de Maasdam bij Heusden in 1271, werd de (Romeins/Middeleeuwse) Maas door de Grote Waard gedwongen in de richting van de Merwede te stromen en kregen de dijken het hier eind 13de, begin 14de nog zwaarder te verduren, waardoor in 1332 aan de Zwijndrechtse zijde de dijken veel verder landinwaarts moesten worden herlegd en het land opnieuw verkaveld. De Merwede, en ook de Noord, was een breed water geworden, waarin zich aan de westzijde nieuwe stroombanen vormden: Strooppot en Noorddiep.

Door het ontstaan van de Oude Maas bij Dordrecht, waarschijnlijk in 1170, nam vanaf het laatste kwart van de 12e eeuw de stroomsnelheid in de Noord (oude Merwede) af, waardoor de grote meander bij Ridderkerk verzand begon te raken. Bij de stormvloeden van 1373 drong het water zich hier een weg door de Alblasserwaardse polder Donkersloot boven Alblasserdam, waardoor deze polder voorgoed van de Alblasserwaard werd afgesneden. Deze stroombaanverlegging wordt algemeen gezien als de geboorte van De Noord. En dat in het jaar van zijn sterven dus eigenlijk de rivier de Noord in Zuid-Holland is ontstaan, dat heeft Fa Ngum in het verre oosten nooit geweten. Dijkherstel in dit gebied werd trouwens pas uitgevoerd in 1434. In 1434 vond er in het huidige Tsjechie ook nog iets belangrijks plaats. De Slag bij Lipany. Dat was was een veldslag die op 30 mei

1434 uitgevochten werd bij de plaats Lipany, een 40-tal kilometer ten oosten van Praag. De slag kwam op het einde van de Hussitische Oorlogen. De verenigde Utraquisten (meest rijke edelen) en katholieken van Bohemen, versloegen de radicale Taborieten (meest boeren) geleid door Procopius de Grote. En dat vind ik zo'n mooie naam: Procopius de Grote. Of hij ooit over de rivier de Noord gevaren heeft betwijfel ik, maar het blijft een mooie naam.

Na het ontstaan van de Biesbosch in 1421, nam de stroomsnelheid in de rivier de Noord nog verder af, waardoor de zandplaten Slobbegors, Galgenplaat en Sophiapolder ontstonden en het water langs Papendrecht in de 16e eeuw verworden was tot een kreek die de Pelsert genoemd werd. In 1421 komen we ook de Chinees Zheng He tegen. Niet echt, maar het had gekund, want deze Chinees begon in dat jaar aan een wereldreis, die hem niet bij de Noord bracht, maar dat had ook gekund.

Hij was een Hui eunuch-admiraal die leefde tijdens de Chinese Mingdynastie. Zheng He werd in ca. 1371 geboren in Kunyang, in de tegenwoordige Yunnan provincie. Toen Zheng He 10 jaar was, nam in 1381 het Mingleger Yunnan in. He werd gevangengenomen, gecastreerd en weggezonden voor een militaire opleiding. In 1405 leidde Zheng He een armada van 62 jonken en meer dan 100 kleinere schepjes, met in totaal ongeveer 28.000 bemanningsleden, naar de "Westelijke zeeën" Onderweg deed hij de volgende havensteden en gebieden aan: Champa (Vietnam), Siam (Thailand), Malakka en Java (Indonesië), Cochin, Ceylon, Calicut (nu Kolkata) in Zuid-Indië.

Op zijn tweede expeditie in 1409 trok hij op tegen koning Alagonakkara van Ceylon, die hij gevangen nam en samen met veel buit mee terug nam naar het Chinese hof in Nanking.

In 1411 voer hij uit tijdens zijn derde expeditie en kwam hij tot in de Straat van Hormuz in de Perzische Golf en deed hij op de terugweg Samudra aan op Sumatra. Tijdens zijn vierde reis in 1413 trok hij verder westwaarts en bezocht een delegatie van de vloot de Arabische steden Aden, al-Jofar, Mekka en Egypte. De vloot voer langs de Oost-Afrikaanse kust en deed daar de steden Brava (Barawe) in Somalië en Malindi in Kenia aan en de vloot bereikte uiteindelijk de kust van Mozambique. De bekende Portugese ontdekkingsreiziger Vasco da Gama wist als eerste Europeaan Malindi pas in 1498 te bereiken. Zheng He keerde in 1415 weer terug naar China met afgevaardigden uit dertig landen die in Peking in de bijna voltooide Verboden Stad hun eerbetoon kwamen betuigen aan de keizer van China. Een vijfde tocht zou duren van 1417 tot 1419. Zheng He volgde nu de volledige Afrikaanse Oostkust.

In 1421 vertrok op bevel van de keizer opnieuw een vloot onder leiding van Zheng He, ditmaal met als doel de wereld in kaart te brengen. De vloot splitste zich in vier eskaders die elk een deel van de opdracht uitvoerden. Op de Fra Mauro-wereldkaart (1459) van de Venetiaanse lekenbroeder Fra Mauro is in de oceaan ten zuiden van Afrika een schip afgebeeld. In de begeleidende tekst schreef Fra Mauro dat het ging om een jonk, die rond 1420 vanuit India tweeduizend mijl voorbij Cavo de Diab (Madagaskar) op was gevaren. Het is waarschijnlijk dat hij hier verwees naar de vloeten van Zheng He.

Volgens een controversiële theorie van Gavin Menzies rondden de Chinese jonken niet alleen Kaap de Goede Hoop, maar bereikten ze ook Amerika - zeventig jaar voor Columbus - en voeren ze rond de wereld - één eeuw voor Magellaan. Ook zouden ze Antarctica en Australië ontdekt hebben. Zijn theorieën worden echter door de meeste historici verworpen. Meer algemeen wordt aangenomen dat Zhengs reizen zich uitstrekten over de landen rond de Indische Oceaan en in Oost-Azië.

Zheng He koos opnieuw zee in de winter van 1431. Opnieuw trok hij naar Zuidoost-Azië, India, de Perzische Golf, de Rode Zee en Oost-Afrika. Pas in 1433 keerde hij weer. Zheng He stierf in 1435. Zheng He verkende met zijn armada niet alleen Maleisië en Indonesië, maar tevens India, Sri Lanka en de kusten van Tanzania en Kenia in Oost-Afrika.

Tijdens de zeven expedities zou Zheng He's vloot ook Australië gevonden hebben en rondom Kaap de Goede Hoop hebben gevaren tot de Kaapverdische Eilanden en zich dan gesplitst hebben. Zheng He hield nauwgezet een logboek bij en maakte ook mappen van zijn gevolgde zeeroutes. Toen zijn vader

overleed, en Hongxi de keizerstroon overnam, liet hij al deze kostbare aantekeningen vernietigen.

Door een verbod van de Mingdynastie was er enkele eeuwen lang geen scheepvaart op India. Na enkele decennia werd dit verbod echter ingetrokken. Daarna bleef China tot het begin van de 19e eeuw een belangrijke handelsmogendheid met handel op Indonesië, India en Afrika.

Misschien wordt er ergens in een oud Chinees archief nog eens een kaart en een reisverslag van Zheng He gevonden, waarin beschreven wordt dat Zheng He eind 1432 door de wateren van Europa voer, en ook de rivier de Noord met een bezoek verreikt had....., want deze grote ontdekkingsreiziger uit het verre China, wilde natuurlijk weten hoe een pas enkele jaren daarvoor ontstane nieuwe rivier eruit zag. Of laat ik nu mijn fantasie met me op de loop gaan.....?

De rivier de Noord. Hoe kwam die trouwens aan zijn naam.....? Ik stel me voor, dat in 1373, toen de Noord ontstond, er een stel Dordtenaren op het Groothoofd stonden, en met verbazing naar het noorden keken naar de nieuw ontstane rivier, in de richting van waar nu Alblasserdam ligt. "Hee, kijk nou, hij stroomt Noord." En vanaf dat moment noemde men de nieuwe rivier de Noord, en deze rivier is nu in 2016 dus nog maar 643 jaar oud.....

Bronnen:

Wikipedia en het verdere internet.

Foto's bewerkt met Fotosketcher.

Hartelijk dank aan de originele makers van de foto's en andere documenten.

Terugblik op Alblasserdam

Door Hennie van der Zouw

XX. Wat heeft Alblasserdammer Jan Jacobsz. de Graeff met Paleis Soestdijk te maken?

Misschien wel niks. “Oh,” hoor ik u denken: “Wat is dit nu weer voor een onzin titel?” Wel, daarvoor moeten we een uitstapje gaan maken naar de tijd van voor de Tachtigjarige Oorlog. Nederland was toen een deel van het rijk van Karel de Vijfde, een Rijk waar de zon nooit onder ging. In dit grote Rijk was Nederland maar een klein deeltje. Ook nog een vrij onbelangrijk deel. En in dat onbelangrijke deel

lag een vrij onbelangrijk plaatsje, en wel Alblasserdam. De rest van Nederland had hoogstwaarschijnlijk nog nooit van Alblasserdam gehoord. Alblasserdam, onbeduidend en klein. Een stipje in dat grote wereldrijk van Karel V.

Maar uit zo’n klein plaatsje kan wel iets groots voortkomen. Want wie zou hebben kunnen denken dat een Alblasserdammer in die woelige tijd, iets met een Koninklijk paleis te maken zou kunnen hebben. Al was het maar zijdelings.

Laten we eerst maar eens in dat kleine landje aan de Noordzee gaan kijken. En daar komen we een zekere Jan Pietersz. de Graeff tegen. Hij is geboren in het jaar 1512, en hij is overleden in het jaar 1553, hij was toen slechts 41 jaar oud. Hij was lid van de Staatse partij, en van 1542 tot 1553, het jaar waarin Willem de Zwijger werd geboren, was hij Schepen van Amsterdam. In 1543 was hij lid van de Vroedschap van Amsterdam

Jan Pietersz. de Graeff was dus een Amsterdamse regent, maar ook een lakenhandelaar uit de 16e eeuw, en had dus niets met Alblasserdam te maken.

Jan Pietersz. de Graeff was de oudst bekende vertegenwoordiger van het geslacht de Graeff en wellicht de zoon van een zekere Pieter Graeff. Zijn moeder was Griet Pietersdr. Berents.

Jan Pietersz. de Graeff woonde in een huis in Amsterdam aan het Damrak, Huis De Keyser genaamd, dat al eeuwenlang in bezit was van zijn nageslacht. Zijn zonen Lenaert, Diederik en Jacob dreven een ijzerhandel in het huis genaamd De Keyzershoed, voor Huis de Keyser in de Niezel, waar later de Keizerskroon uithing. Daar dreef hij een lakenhandel, en in 1539 was hij waardijn van de Amsterdamse lakenhandelaars. Graeff handelde ook in Antwerpen, de toenmalige stapelplaats van Engels laken. In 1542 werd hij vroedschapslid en in 1543, dat was ook het jaar waarin Nicolaus Copernicus op zijn sterfbed het eerste exemplaar van zijn magnum opus 'De Revolutionibus Orbium Coelestium' ("Over de omwentelingen van de hemellichamen") ontving, daarin werd voor het eerst de zon centraal gesteld in plaats van de aarde, en werd Jan Pietersz. de Graeff tot schepen van Amsterdam benoemd.

Joost van den Vondel noemde Jan Pietersz. de Graeff in zijn vers 'Aen den hooghedelen' heer Pieter

de Graef, vryheer van Zuitpolsbroek, op den oorsprongk van het geslagt der graven "den braven". Verder herdacht Vondel hem in zijn Mengeldicht.

Jan Pietersz. Graeff (of de Graeff) trouwde met Stein Braseman en kreeg met haar vijf zonen die hun kindertijd overleefden:

- Pieter Jansz. Graeff, overleed voor 1547, het jaar waarin de landsheer Karel V de Vlamingen vergunning gaf voor het graven van de Sassevaart, de voorloper van het kanaal Gent-Terneuzen, en hij trouwde met Maria Jacobsdr. Dobbens
- Lenaert Jansz. de Graeff, geboren omstreeks 1530/35 en overleden vóór 1578, wellicht is hij dezelfde persoon als Monseigneur de Graeff, van Brugge, een watergeus in de Tachtigjarige Oorlog.

- Diederik Jansz. Graeff geboren in 1532, en overleden in 1589, het jaar waarin de Engelsman William Lee de breimachine uitvond, hij was een Amsterdams burgemeester.
- Cornelis Pieter Jansz. Graeff, hij bleef ongehuwd
- Jacob Jansz. Graeff, overleed na 1580, hij huwde met Geertge Claes Coppensdr. van Ouder Amstel, het echtpaar kreeg vijf kinderen, waaronder Claes Jansz. Graeff, de vader van Albert Claesz. de Graeff, schout-bij-nacht bij de Admiraliteit van Amsterdam en Jacob Jansz. Graeff, de vader van Jan Jacobsz. Graeff, hoogheemraad van de Zijpe.

En deze Jan Jacobsz. Graeff is nu het uitgangspunt van dit ingewikkelde verhaal, hij werd geboren in Alblasserdam, zo rond 1570/75, en overleed aldaar. Jazeker in Alblasserdam. Hij was lid van het dagelijks bestuur van het waterschap van de Zijpe. Hij behoorde tot de Alblasserdamse tak van het geslacht De Graeff. Hij was dus een kleinzoon van Jacob Jansz. Graeff en Geertge Claes Coppensdr. van Ouder Amstel. Deze Jacob was dus de jongere broer van Lenaert Jansz. en Diederik Jansz. Graeff. Jan, die een neef van Jacob Dircksz. de Graeff was, trouwde met Trijn Simons Comans, overleden in 1613.

Het echtpaar had twee kinderen:

- Adriana Jans Graeff, overleden na 1640, gehuwd met Reynier Adriaansz. Coetenburgh, overleden in 1633, deze was hoofdingeland van de Wieringerwaard, heemraad en hoofdingeland van de Zijpe, heemraad van de Heerhugowaard en van de Hazedwardsdijk, schepen van Alkmaar, tussen 1619 en 1625. Als u wilt weten wat een ingeland is, dan moet u dat zelf maar even opzoeken.
- Cornelis Jansz. Graeff, gehuwd met Adriana Jans Pauw en Maria van der Veen

Zijn kleindochter Catharina de Graeff, overleden 1653, trouwde met Jan van Egmond van der Nijenburg. Graeffs nazaten waren verwant met de geslachten Boelens Loen, Van Foreest, Van Wijk, Cromhout, met Arent Bardes, en met Andries Ramp.

Jan Graeff vervulde diverse ambten, waaronder het hoogheemraadschap van de Zijpe.

1640, het jaar waarin dochter Adriana Jans Graeff misschien overleden is, was ook het jaar van de volgende gebeurtenissen: Na de dood van Hendrik Casimir besloot de Staten-Generaal een afvaardiging naar Friesland en Groningen te sturen om er op aan te dringen Frederik Hendrik als stadhouder te benoemen.

Friesland benoemde snel Hendriks broer Willem Frederik voor de afvaardiging arriveerde. Groningen

en Drenthe besloten Frederik Hendrik tot stadhouder te benoemen en niet Willem Frederik, zijn schoonzoon. De Staten-Generaal benoemden de prins van Oranje ook tot stadhouder van de generaliteitslanden Wedde en Westerwolde.

De familie de Graeff was één van de weinige regentenfamilies, die zowel vóór als na de Alteratie van 1578 aan de regering van Amsterdam deelnamen. In de Gouden Eeuw vormde deze familie een vooraanstaand staatsgezind geslacht, dat samen met het verzwagerde geslacht Boelens Loen, Bicker, De Witt en Hooft een eeuw het bestuur over de stad Amsterdam en over het gewest Holland praktisch in handen hebben gehad en daardoor ook in de Republiek der Verenigde Nederlanden een belangrijke vinger in de pap hebben gehad.

De familie was dan ook inmiddels een van de rijkste geslachten van het gewest Holland geworden. In 1610 kocht Jacob Dircksz. de Graeff van de Graaf van Arenberg de hoge heerlijkheid Zuid-Polsbroek, waarmee hij een van de eerste Nederlandse regenten was die aan zijn familienaam een heerlijkheid verbond.

1610 was ook het jaar van de volgende gebeurtenissen:

- Harpert Maartenz. Tromp, de vader van Maarten Harpertsz. Tromp sneuvelde met zijn zoon aan boord, op weg naar Guinee in een gevecht tegen een Engelse zeerover, en de jonge Maarten wordt 3 jaar lang als kajuitsjongen gevangen gehouden aan boord van de Engelsman.
- Filips Willem van Oranje neemt na 25 jaar zijn plaats in als heer van Breda. Hij herstelt de Roomse Kerk, maar respecteert de machtspositie van de gereformeerde kerk.
- De Engelsman Henry Hudson, in dienst van de V.O.C., ontdekt Hudson Straat, en later ook de Hudsonbaai.
- In Rusland wordt Basilius IV (of Vasili IV) opgevolgd door Wladislaus Wasa maar deze neemt de benoeming niet aan.
- In Bredevoort worden tien heksen tot de brandstapel veroordeeld.

Samen met de families Bicker en De Witt streefde de familie de Graeff naar de volledige soevereiniteit van de republikeinse regenten, en voor de afschaffing van het stadhouderschap van het Huis van Oranje. Cornelis de Graeff steunde het sluiten van het verdrag van de Vrede van Münster, samen met Jacob de Witt en diverse leden van de familie Bicker - de zogenaamde Bickerse ligue. Tot hun politieke tegenstanders behoorden de stadhouders uit het huis van Oranje-Nassau en de Amsterdamse regentengeslachten Pauw, hier vooral Reinier Pauw, Schaep en Valckenier. In het

rampjaar 1672 was de strijd tussen de staatsgezinde en de prinsgezinde partij op het hoogtepunt; diverse staatsgezinde regenten verlieten de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. De familie de Graeff probeerde vrede te sluiten met de prinsgezinden, maar werd door Willem III van Oranje uit de regering verwijderd. En dat is dus de link van Alblasserdam via Jan Jacobsz. Graeff naar Paleis Soestdijk. Zo raar kan het lopen..... Maar hoe kwam deze Jan Jacobsz. Graeff nu in Alblasserdam terecht?

Daar vinden we misschien een aanwijzing over bij dat familielid wat naar Brugge was gevlucht. Namelijk de oudoom van Jan Jacobsz. Graeff: Lenaert Jansz. de Graeff, geboren in Amsterdam, zo rond 1530/1535 en overleden in ballingschap vóór 1578. Hij was een Amsterdamse ijzerhandelaar, een voorstander van de hervormingspartij en een vriend van Hendrik van Brederode. Wellicht is hij dezelfde persoon als Monseigneur de Graeff, van Brugge, een watergeus in de Tachtigjarige Oorlog.

Deze Lenaert Jansz. de Graeff werd in Huis de Keyser aan het Damrak geboren. Zijn vader Jan Pietersz. Graeff was schepen en vroedschap en een van de rijkste handelaars in de stad, die ook in Antwerpen handel dreef. Zijn moeder was Stein Braseman. De Graeff had samen met zijn broer Dirck een ijzerhandel in het Huis de Keyser. Zijn eerste vrouw was Griet Jansdr. Duivens, zijn tweede Griet Hendriksdr. Rooclaas. Uit zijn tweede huwelijk liet hij twee dochters en één zoon na.

Deze de Graeff behoorde samen met zijn broers Dirck en Jacob tot de "70 aanzienlijke en vermogende Amsterdammers". Deze groep schreef in 1564 aan de landvoogdes Margaretha van Parma een beklag over de misbruiken in de samenstelling en het bestuur van de regering en de rechtspraak van Amsterdam. In 1567 was de Graeff een van de tegenstanders van het voornemen om Charles de Brimeu, graaf van Megen, samen met zijn troepen in de stad te laten. Lenaert was een voorstander van de hervormingspartij, en steunde samen met een groot deel van de burgerij, de benoeming van Hendrik van Brederode tot kapitein-generaal van Amsterdam. Op 25 februari 1567 werd over een verdrag in zijn huis de Keyser onderhandeld tussen de Spaans gezinde Wethouderschap en de burgerij. De Graeff werd Brederodes adjudant. In april van dit jaar werd Brederode echter afgezet.

De Spaanse veldheer Philip de Noircarmes bracht een groot garnizoen naar Amsterdam. De Graeff werd uit zijn post ontslagen. In augustus, bij de komst van Alva, verliet hij samen met zijn tweede echtgenote Griet Hendriksdr. Rooclaas Amsterdam. Hij werd samen met Adriaen Pauw, Pieter Schaepe en Dirk Quiting voor de Raad van Beroerten gedaagd. Zijn have en goed schijnt hij, volgens een